

Nr 17

Utlåtande i anledning av väckt motion angående rätt till reseersättning från den allmänna sjukförsäkringen efter hänvisning av barnmorska till sjukvårdsinrättning.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 446, vilken behandlats av andra lagutskottet, har fru *Kristensson* gjort gällande, att patient efter hänvisning av distriktsbarnmorska till specialist i obstetrik och gynekologi borde bli berättigad till reseersättning från sjukförsäkringen efter samma grunder som gäller vid remiss av läkare, samt yrkat, »att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att utredningen för översyn av sjukförsäkringslagstiftningen måtte få i uppdrag att utreda ovan upptagna spörsmål».

Beträffande de skäl motionären åberopat till stöd för sin hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför inte lämnas i det följande, hänvisa till motionen.

Gällande bestämmelser

Enligt *lagen den 3 januari 1947 om allmän sjukförsäkring* är varje medlem i sjukkassa obligatoriskt sjukvårdsförsäkrad. Till de förmåner som utgår på grund av sjukvårdsförsäkringen hör kostnadsersättning för resor för erhållande av läkarvård och sjukhusvård. Enligt bestämmelserna i *lagen den 21 maj 1954 om moderskapshjälp* utgår sådan ersättning även för resor till och från förlossningsanstalt.

Huvudbestämmelserna om kostnadsersättning för resor till och från läkare finns i 16 § sjukförsäkringslagen. Reseersättning tillkommer den som åtnjuter läkarvård vid sjukdom, som enligt läkares utsago kräver sådan vård. Ersättning utgår endast i den mån resekostnaden överstiger ett karenslöpp av i regel fyra kronor. Rätten till ersättning är därjämte maximerad på så sätt att högre belopp icke får utges än som skulle ha utgått vid besök hos den provinsialläkare eller stadsläkare, inom vars distrikt den försäkrade vistas. Denna regel har icke tillämpning på resor som företages inom verksamhetsområdena för Stockholms, Göteborgs, Malmös och Norrköpings sjukkassor. Vidare föreskrives undantag från densamma därigenom att ersättning i vissa fall får utgivas med belopp, som skulle ha utgått, om läkarvården sökts vid närmaste allmänna sjukhus, där vården kunnat meddelas. Denna högre ersättning utgår dock endast under vissa

förutsättningar, nämligen då den försäkrade erhållit hänvisning av *läkare* till sjukvårdsinrättning, då den försäkrade på grund av olycksfall sökt läkarvård vid allmänt sjukhus och trängande behov av sådan vård föreläggat samt då den försäkrade varit i trängande behov av läkarvård men vederbörande provinsialläkare eller stadsläkare icke kunnat anträffas.

Bestämmelser om ersättning för resor till och från sjukvårdsinrättning i anledning av åtnjuten sjukhusvård återfinns i 17 § sjukförsäkringslagen. Här må endast nämnas att ersättning generellt är begränsad till kostnaden för resa till närmaste allmänt sjukhus, där erforderlig vård kunnat beredas, samt att inom denna ram full ersättning i princip utgår för resan till sjukvårdsinrättningen, medan återresan ersättes endast i den mån kostnaden överstiger karensbeloppet fyra kronor.

Regler om reseersättning i särskilda fall återfinns jämväl i *kungörelsen den 15 juni 1944 angående statsbidrag till förebyggande mödra- och barnavård*. Den förebyggande mödra- och barnavården omfattar enligt *normalinstruktion fastställd av medicinalstyrelsen den 29 oktober 1955* dels förvård, d. v. s. vård av den havande kvinnan, och dels eftervård, d. v. s. vård av den nyförlösta kvinnan under högst åtta veckor efter förlossningen. Förvården — vilken liksom eftervården lämnas avgiftsfritt — innebär att ett visst antal hälsokontroller av den blivande modern skall äga rum. Minst tre läkarundersökningar torde erfordras i normalfallen. Vid dessa skall läkaren assisteras av barnmorska. Enligt instruktionen åligger det vidare barnmorska att hålla egna mottagningar (s. k. barnmorskekontroller). Antalet undersökningar hos barnmorska bör vara så många, att en noggrann kontroll av den blivande moderns hälsotillstånd och havandeskapets fortskridande möjliggöres. Om avvikelser från det normala visar sig eller misstänkes, bör barnmorskan samråda med läkaren. Erfordras specialundersökning inom ämnesområdet bör läkare vid mödra- och barnavårdsorgan av lägre typ, där läkare med specialutbildning i obstetrik och gynekologi icke finns, remittera patienten för undersökning vid organ inom mödravården, där sådan läkare finns. Statsbidrag utgår för de blivande mödrarnas resor till läkarmottagningarna men ej till barnmorskornas mottagningar. Resorna bör anordnas gruppvis, där så lämpligen kan ske. Företages enskild färd utgår statsbidrag i den mån resekostnaden för fram- och återresan överstiger tre kronor. Bidraget utgår med viss procent, varierande för olika län mellan 70 och 50, av de faktiska resekostnaderna.

Enligt *förordningen den 3 juni 1955 om distriktsbarnmorskor* åligger det distriktsbarnmorska bl. a. att biträda i den förebyggande mödravården.

Sjukreseutredningen

Regeln i sjukförsäkringslagen att ersättning för resa till sjukvårdsanstalt för erhållande av läkarvård — med vissa undantag — skall förutsätta hän-

visning av läkare är grundad på förutsättningen, att läkarvårdsresurserna utom sjukhusen skall tas tillvara, innan de försäkrade söker vård vid sjukhus. Regeln har väckt viss kritik och varit föremål för behandling inom den år 1957 tillkallade *sjukreseutredningen*, som i sitt betänkande »Sjukreseersättningar» (SOU 1958: 23) anförde bl. a. följande:

När vi föreslår, att hänvisningsregeln i princip skall bibehållas, gör vi detta i medvetande om att starka skäl i och för sig kan åberopas för en upp-
mjukning. Det har sålunda i många fall onekligen framstått som en brist, att sjuk-
kassorna helt har saknat möjlighet att efter skälighetsprövning medge eftergift från fordran på hänvisning. När försäkrad ostridigt är i be-
hov av läkarvård vid sjukvårdsinrättning och söker sådan vård utan att
först ha erhållit hänvisning av läkare kan ju sjukkassans reduktion av er-
sättningsunderlaget utan tvivel synas obillig. — — —

Mot bakgrunden av de mindre tillfredsställande verkningar, som den
snäva hänvisningsregeln synes kunna innebära, har vi noggrant prövat
förutsättningarna för att låta sjukkassornas ställningstaganden till frågan
om läkarvalet i viss mån grundas på en skälighetsbedömning. Därvid har
vi dock funnit övervägande skäl tala mot att öppna en sådan möjlighet.
Skulle dylik prövningsrätt införas, komme med all sannolikhet betydande
tillämpningssvårigheter att göra sig gällande. Det är risk för att sjukkassor-
nas tjänstemän skulle bli ställda inför svårbedömda och ömtåliga gräns-
dragningsproblem, vilka komme att kräva omfattande utredningar. Det är
vidare troligt, att diskretionära avgöranden av sjukkassornas tjänstemän
i ifrågakommande fall skulle ge upphov till en ännu större irritation bland
sjukkasemedlemmarna än den, som grundar sig på tillämpningen av de
nuvarande, fullt klara hänvisningsreglerna. Ytterligare skulle en skälig-
hetsbedömning sannolikt leda till avsevärda ojämnheter i tillämpningen
de olika sjukkasseområdena emellan.

Motionen

Motionären erinrar om att barnmorska, som vid undersökning inom den
förebyggande mödravården hos någon patient finner avvikelser från det nor-
mala, skall samråda med läkare. I många fall, fortsätter motionären, är
komplikationerna av sådan art, att läkaren måste remittera patienten till
specialist. Motionären fortsätter:

Gällande författningar synes ej lägga hinder i vägen för tjänsteläkare och
distriktsbarnmorska att träffa överenskommelse om att distriktsbarnmorska
må efter eget bedömande kunna hänvisa patient direkt till i obstetrik och
gynekologi specialutbildad läkare.

Ur patientens synpunkt innebär ett sådant arrangemang uppenbara för-
delar genom att dubbla läkarbesök undviks. För de hårt arbetstyngda tjäns-
teläkarna måste en sådan möjlighet till direktremiss från distriktsbarn-
morska till gynekolog framstå såsom önskvärd.

Enligt motionärens mening bör i sådana fall remiss av barnmorska
vara kvalificerande för rätt till reseersättning på samma sätt som remiss av
läkare.

Utskottet

Som framgår av den tidigare redogörelsen är rätten till ersättning från sjukkassa för utgifter i anledning av resor till och från läkare begränsad i olika avseenden. Sålunda stadgas bl. a. att ersättning för resa till läkare vid allmänt sjukhus skall utgå — frånsatt vissa fall då trängande behov av läkarvård föreligger — endast då patienten efter hänvisning av läkare sökt läkarvård vid sjukhuset. I förevarande motion framhålles att distriktsbarnmorska och tjänsteläkare, stationerade inom den förebyggande mödra- och barnavården, kan träffa överenskommelse av det innehållet, att barnmorskan efter eget bedömande skall få hänvisa patient för läkarvård hos specialist i obstetrik och gynekologi. Enligt motionärens mening bör i sådana fall remiss av barnmorska vara kvalificerande för rätt till reseersättning på samma sätt som remiss av läkare.

Av normalinstruktionen för den förebyggande mödra- och barnavården framgår, att en blivande moder, som är i behov av specialistvård, bör remitteras till specialist knuten till mödravården. För resor som företages till läkarmottagningar i den förebyggande mödra- och barnavården utgår statsbidrag varierande mellan 50 och 70 procent, i den mån resekostnaderna överstiger tre kronor. I dessa fall kan patienterna således redan nu sägas vara ganska väl tillgodosedda. Hänvisning av patient till specialist utanför mödravården torde meddelas huvudsakligen av läkare. I de fall där barnmorska först undersökt patienten och konstaterat behov av specialistvård lär väl tjänsteläkare ofta anse sig kunna utfärda remiss i efterhand direkt på barnmorskans uppgifter. De fall där en patient behöver inställa sig hos specialist utan remiss av läkare torde därför enligt utskottets uppfattning bli mycket få. Utskottet ställer sig tveksamt till huruvida dessa motiverar en ändring av gällande reseersättningsbestämmelser. Emellertid skall den i december förra året tillsatta utredningen med uppgift att företa en översyn av sjukförsäkringslagstiftningen enligt sina direktiv bl. a. syssla med frågor som rör ersättning från sjukkassa för resekostnader. Utskottet vill därför icke motsätta sig att det av motionären aktualiserade problemet göres till föremål för utredning i samband härmed. Denna utskottets uppfattning torde böra bringas till Kungl. Maj:ts kännedom.

Under åberopande av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att riksdagen i anledning av förevarande motion, II: 446, måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening giva till känna vad utskottet anför.

Stockholm den 20 mars 1962

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Strand,* Nils Elowsson, Axel Svensson, fru Hamrin-Thorell, fru Carlqvist, herrar Birke,* Eric Carlsson* och Nyman;

från andra kammaren: herr Anderson i Sundsvall, fröken Wetterström, herr Bengtsson i Varberg, fröken Sandell,* herrar Wiklund i Stockholm, Johansson i Södertälje, Wahrendorff och Fredriksson.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.